

Lo Somaten

DIARI REGIONALISTA Y D' AVISOS Y NOTICIAS

Any XIII

Reus Divendres 25 de Mars de 1898

Núm. 3.513

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Reus, un mes.	Ptas.
En provincies trimesstre.	3.50
Extranjer y Ultramar.	7

Anticels, a preus convencionals.

Administració y Redacció

PLASSA DE LA CONSTITUCIÓ, (PORXOS)

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

En la Administració d'aquest diari y en las principals llibreries d'aquesta ciutat y de fora.
En Barcelona, litografia Mallofré, carrer Juanquera, 6.
No s' retornan los originals encara que no s' publiquin.

Farmacia Serra

La que paga més contribució de la provincia

FARMACIA OBERTA TOTA LA NIT

Arrabal Santa Anna, número 80, prop a la plassa de Catalunya

Tos

Desapareix ràpidament usant lo

Tos

XEROP SERRA

No conté opi ni morfina, per lo que pot administrarse als noys sens cap perill. Vegis lo prospecte.

Tos

FARMACIA SERRA.

Oberta tota la nit.

Tos

AVÍS

Lo taller y botiga de marmolista y escultor de Viuda y fills de Agustí Auqué, del carrer de Monterols número 25, s' ha traslladat a la plassa de la Constitució, número 17 y Galanas, 1.

Especialitat en xamaneyas, panteons y tot lo referent en marbres del país y extranjers.

L' ADVOCAT

Don Bienvenido Pascó Tarrech

ha establert son despaig en l' entressuelo de la casa núm. 1 del carrer Arrabal de Santa Anna, (cantonada a la de Monterols) y té l' gust d' oferir sos serveys a sos coneguts y amichs y al públich.

Hores de despaig: de 10 a 11 y de 6 a 8.

SECCIÓ DOCTRINAL

Los autonomistas asturians

En lo camp de la política espanyola s' está realitzant una radical transformació. Los vells partits centralistas a cada dia que passa s' esgrunan bon rich més y aquelles agrupacions polítiques que semblavan tan fortes que podrien aguantar demunt de sas espallles la Historia de la Espanya contemporánea, tantost s' ha vist el corch dels seus mateixos vicis com hi furgava, que ja tot aquell embauim d' ambicions disfressades d' ideals se n' han anat daltabaix, soterrant principis y sistemas, vells y rancis, entre la runa y la pols del edifici.

Aquells organismes, que s' deyan indispensables en nostra política, al mirarlos d' aprop y alsant una mica l' vel de convencionalismes, en que púdicament se cubrien, s' ha trobat ben prompte tot lo que eran. Y alashoras s' han girat los ulls y s' han apartat las conciencias d' aquelles cangrenas socials, que altra cosa no constituïan los vells partits, blocs d' homes lligats per una mateixa ambició y posats al servey d' un ilustre, que ab la grosseria de sa figura tapava la buyder d' ideals del oos polítich.

La organissació d' aquells partits era molt artificiosa. N' hi havia pron que enalsevol notable s' ressentís ab los companys ab que havia fet cello pera que reunint a uns quants amichs redactessin un manifest programa. De lo demés ja se n' encarregaria la premsa y junt ab ella la tontería de la gent sempre propensa a fer bonà cara a lo non, encara que no sia per altra lí-

gica que l' no poder ser pitjor que lo que coneixían. Y comensaven a arribar telégramas d' adhesió a Madrid y a formarse comités en un y altre indret d' Espanya, y sense saber cóm, ja teníam una altra agrupació de salvadors de la patria. Cert, era que tothom somreya quan sentia a parlar de conviccions y de comunió de principis; comprenia que li treyan a relluhir cosas que l' que las duyan a la boca no las tenían al cor, pero acceptava aquest fet com un mal necessari, com una impuresa de la realitat, y, passant per elle, no faltava may qui corregués a aixoplugarse sota la bandera de la fracció política naixent, pera trobar allí l' pá de la familia, la benevolensa de la Administració o l' ilustre del mon. Y aixís lo partit se constituïa, s' desenrotllava y fins arribava a tenir historia.

Ara las corrents de la política comensan a portar una altra direcció. Cada partit non que neix a Madrid es rebut ab més fredor en tots los indrets de la Península, y la veu dels que desde allí volen donar al mon las taulas de la seva lley se pert sense trobar casi res-só. La política no pot esser ja més en absolut una forsa que del centre s' irradija a la periferia. Si no es possible vincular lo govern a una familia o en una ccsa, tampoch es just que sia feudo exclussiu d' una ciutat o d' una vila; que en un Estat quina constitució fonamental se vol dir igualitaria no hi va bé que hi hagin pobles de governants y pobles de governats.

Aixó es lo que ja tothom va comprenent, y, comprenentho, s' desperta. Bonica manifestació d' aquest desvetllament, del esperit públich es la sortosa campanya que s' fa per Asturias en reivindicació de la seva autonomia y a la que respon celurosament lo poble. Lo meeting celebrat pels autonomistas a Pola de Siero va esser un acoteixement y l' que s' prepara a Gijón, lo primer centre comercial d' Asturias, promet no des-dir d' aquell. La premsa en bona part veu la idea ab marcada satisfacció, periódichs com «El Noroeste» li donan lo seu apoyu, y la «Region Asturiana» ns ve cada número, ab més entusiasme y ab més bon criteri, convertit en campió de las libertats asturianas. Vegis lo que s' diu en un hermos article d' aquest company nostre de Gijón:

«Enloch millor que en lo mateix poble se sab lo que el poble convé: ningú millor que ls asturians coneix lo que Asturias necessita. Si en tot lo que no s' eposa als interessos generals del Estat, Asturias pogués disposar de lo que es seu empleant sos recursos en la forma més adecuada a sa prosperitat y riqueza; si en tot lo que no perjudiqui al conjunt de la regió asturiana cada municipi en iguals condicions pogués iniciar y realisar tota mena de reformas y milloras, molt diferents seria la situació del país. Res te d' extraordinari que tots los asturians y residents a Asturias que aixís ho cregin se confonguin en un mateix pensament, y sense preocuparse de la filiació política de cada un dels confosos, treballin tots ab enteresa y

sense decaiments impropis de caràcters virils en pró de la santa causa de la autonomia de Asturias.

Si la pretensió de recabar pera Asturias la autonomia no es ni pot ser arma de partit sinó expressió general de la voluntat dels habitants de Asturias; si aqueixa autonomia, lluny de ser una novetat, es sols la reivindicació pera aquesta provincia de drets que en mal hora li prengueren; si l' fet fresch de que l' govern acaba de concedir aqueixa mateixa autonomia a que aspirém a una colonia sublevada pera conseguir la pau y altra colonia pacificada pera evitar la guerra; si demanar molt que Asturias que sempre ha pesat sos fills y son diner a disposició del govern, que sempre s' ha distingit per son sufriment a la vegada que per son heroisme, pretengui que aqueix mateix govern li reconeixi lo que acaba de concedir a provincies en armes, ó en perill de pèndrelas?

Meditin detingudament sobre l' particular los habitants de Asturias: tots poden y deuen contribuir a aquesta empresa noble y hourada; agrúpense en cada pòbl y en cada municipi; constituïxin juntas autonómicas encarregadas de la propaganda, procurant formin part de las juntas homes de todas las agrupacions polítiques y de todas las classes socials; sovintegin las reunions y meetings, y quan constituïda la Asamblea regional, aqueixa assumeixi la representació de tots los autonomistas asturians, preparems tots a acatar los acorts de dita Asamblea y a executar las ordres que d' aqueix suprem organisme dimanin.

«Sense perjudici de ser molt espanyols, fem política Asturiana».

Los treballs dels autonomistas asturians tenen veritable importancia; no son obra de la exaltació d' un moment; es una propaganda filla del amor a la terra que primer se veu al naixer, madurada ab los desenganyos rebuts del Centre en tot temps, y vinguda a la lluyta de la vida per la forsa de la corrent de la opinió; que aixeca guspiras de llibertat, un dia a La Coruña, altre dia a Alcañiz y un altre a Gijón. Y aquestes guspiras no s' perden en l' ayre, sino que prenen en lo cos social convertintse en fogueras d' amor patri, despertant los vells calius ab llenya nova y anomenantse, segons lo terror, Lliga Gallega, Regionalisme Aragonés y Partit Autonomista Asturiá.

Los organissadors de la propaganda autonomista en terra d' Asturias no s' poleu queixar dels resultats fins ara obtinguts. Las adhesions sovintegan y las bases del projecte de constitució regional, profusament circulades, la opinió pública las ha vist com a una bona esperança en mitj del naufragi de tants sistemas polítichs. Aquestes bases a que fem referencia son:

1.º Lo poder regional serà un, y per la diversitat de sas funcions se dividirà en llegislatiu, executiu y judicial, independents entre si, elegibles y amovibles; los poders executiu y judicial seran responsables.

2.º Las funcions de tot poder seran retribuïdes per la regió.

3.º Lo poder executiu residirà en lo govern regional.

Lo llegislatiu, en las Cambras asturianas, elegides per Sufragi universal directe.

Lo judicial residirà en los tribunals constituïts ab arreglo a las lleys de la constitució asturiana.

4.º Las distintas atribucions d' aquestos poders seran determinadas per dita constitució regional.

En quant a las relacions entre la Regió asturiana y l' Estat, creyém podran ser basadas sobre l' esperit de nostra autonomia, en la forma següent:
Primer. La Regió Asturiana contribuirà a

gastos del Estat proporcionalment a ses riqueses y d'acort ab lo que les Cambras nacionals y regionals determinin, quedant la Regió en completa llibertat pera repartir y recaudar tot tribut en lo modo, temps y forma que sas particulars lleys estableixin.

Segon. Constituhida la Provincia d' Asturias en Regió autónoma y lliure, la constitució que 's dongui pera son govern interior y las reformas que en ella 's fassin, no infringiran en cap modo 'ls preceptes continguts en la constitució del Estat.

Enteném, que ab aquestas bases quedarian no sols garantidas las llibertats asturianes, sino que al mateix temps seria més forta la unitat nacional. Aspirém també a que un cop reconeguda per los poders nacionals la autonomia de la Provincia d' Asturias, las Cambras regionals no oblidin constituhir als municipis en idéntica forma.

Essent aquesta provincia eminentment agrícola, industrial y minera, volém que las Cambras regionals portin al esperit de las lleys totes las reformas sociales necessarias y convenientes al foment y desenvollop d' aquestas fonts de riquesa natural, y a la dignificació de las classes treballadoras, principal factor de son desenvollopament.

A aquest objecte proposém que 'ls Poders regionals fudin, fomentin y auxiliin la formació d' associacions obreras, establint Bancos públics de crèdit pera aquestas associacions a quins entregaran.

(a) Las terras públicas; las que 'ls propietaris hagin deixat incultas per més de cinch anys; las que convingui expropiar y a aquellas quina propietat no estigui degudament justificada.

(b) Los serveys y las obras públicas, aprofitament d' ayguas, etc.

(c) Sometre a la inspecció de comissions d' obrers tots los tallers, fábricas y minas.

(d) Establir la ensenyansa pública gratuita y obligatoria en son primer y segon grau, creant pera 'ls obrers, en tots los municipis, escolas prácticas d' arts y oficis.

(e) Los Poders regionals prestarán protegir tota riquesa pública facilitantli de ses propis recursos caminos terrestres y pluvials, mercats pera la circulació y tots aquells medis que sian conduhents al máxim desenvollop de dita riquesa.

Aquest es lo programa que enarboran los autonomistas asturians. No es nostra feyna, ni entra en las esteras del nostre drat lo discutirlo, que, consecuent ab las nostras idees, es sola dels asturians la tasca de proposar las lleys que oregan més salvadoras pera Asturias. Pero, sí, podém alabarle considerantlo com a manifestació del esperit d' un poble que 's deixondeix y com a expressió d' aquesta corrent de la política moderna, que, arraconant als vells partits centralistas, dona lloch al naixement d' altres partits nous que apareixen en lo poble mateix quina vida política han de regular, y que com a fills de la terra, hi arrelan be, fent creixer aviat l' arbre abont hi floreixen los seus principis, pera que, extenent las sevas branca protectoras, ampari tot aquell poble.

Y Asturias ho necessitava tenir qui 's fes eco de las sevas necessitats. Víctima, com la que més de las regions, d' un caciquisme despótic, permaneixia abandonada a la cobdicia d' uns quants que la explotan ab lo pretext de governarla; d' uns quants que ab sa conducta desmoralisadora, atropellanho tot y secant las fonts de vida, fan sentir ab més forsa la set d' autonomia que te 'l poble asturiá, set d' autonomia que vol dir lo mateix que set d' administració honrada, afany de que 's fomenti la riquesa pública y de que, escampantse trayall y benestar, se barrin las portas al Infern de la emigració. Las veus que demanessin aquest cambi de cosas d' Asturias mateix havian de sortir, y d' allí en efecte 's han aixecat ab rissó potent, serenas com fillas de la rahó, vibrants com l' ijúñ 'l crit guerrer del asturiá, y trasmetentse depressa d' un capít al altre, del coll de Pajares al mar, de las feréstegas a fraus a las rialleras pradas, dels cims espadats als boscos de castanyers y de pomeras y duhent per tot 'l alé vivificador d' una mateixa esperansa, co-vada dintre de milers de cors, esperansa tant riallera que no sembla sino que 'l hagués deixada ab un somriure al fons de cada ánima la Verge de Cavadonga.

La autonomia s' imposa com a única salvació pera Asturias; es la sola posta que 'ns ha de quedar en la hora del general sufragi que ja 's acostá. Aplégintse, com fan, los asturians decididament sota aquesta bandera de redempció; déixintse de políticas madrilenyas com sapigueren deixarsen constituhintse en junta autónoma quan 'l estol napoleónich s' enfiá per las sevas serras, y esperin confiat en lo demá, que com se digué la poch desde la presidencia de nostre Ateneu, la ma-

teixa corrent que ha portat a Cuba la autonomia la portará també a las regions d' Espanya.

FRANCESH RODON.

ESPFIADAS

Segons diuhen, lo general Macías, gobernador general de Puerto Rico ha dimittit perquè no vol presentar los espectacles «repugnants» que 'ls polítichs autonomistas están donant ab motiu de las eleccions.

Qualsevol diria que aquest general no ha presentat may cap trampa en materia de eleccions, que are s' esgarrifa. Es llástima que no puga ser a temps a veure las que s' están preparant aquí, pero penso yo que com las trampas vindrán d' un altre costat, es segur que ho trobaria tot molt bé y molt legal.

Lo cabo que resistí l' atach de Bolinao per los insurrectes, a Filipinas, se diu Joseph Ruiz Gomez, y es natural de Córdoba.

Vetaquí perquè siguié tant valent... Ruiz Gomez, aixó sol fa 'l seu elogi, y además, fill de la patria d' Espartero.

«El Nacional», que tant d' interés demostrava en sapiguerho, ja te metiu pera fer un número extraordinari festejant als dos héroes nacionals.

Llegeixo en un telégrama de Madrid:

«Se afirma que ocurre algo de excepcional importancia».

Ja es hora de que tothom se fassi càrrech de la extrema gravetat de la situació espanyola. Per lo vist, ni la miseria regnant, ni la riquesa perduda, ni la joventut sacrificada, no son cosas d' excepcional importancia. Aquesta gent necessitan que 'ls ensorrin pera que ho considerin d' importancia.

Als Estats Units acaban de fer las probas d' un submarí que segons diuhen ha donat excelents resultats.

Are es hora que 'ls espanyols se emprenguin lo perfeccionament del que feu l' infortunat Peral. Será molt que no surti algún altre ximble andalús.

XECH.

SECCIO EXTRANJERA

FRANSA

Quan quedá acordat l' enderroament del palau de la Industria y 'l pabelló d' Arts liberals en lo camp de Merte, l' Estat se comprometé ab la societat d' artistas francesos, a posar a disposició d' aquestes pera 'l saló de 1898, la galeria de máquines de la anterior Exposició mentres se construía 'l palau en la nova avinguda dels camps, afecte definitivament a aquest servey.

Faltava resoldre un gran problema y era 'l de fer acceptar dit local per las societats rivals avuy encare existens y que 's considerava casi impossible de resoldre.

Los ministros de Comers y d' Instrucció pública intentaren la unió y pretextant la participació del Estat en los gastos que pera habilitar la galeria de máquines s' ha fet, foren bastant afortunats pera lograr que abduas societats accedissin a partirse 'l local.

Després de varias entrevistas entre 'ls indicats ministros y 'ls membres de la direcció d' abduas societats, l' arquitecte de las societats d' artistas francesos monsieur Loviol ha sigut encarregat del arreglo del local conforme ab dita solució. A fi d' evitar tota susceptibilitat s' establirá una divisió entre abduas seccions que tindrán entrada independent.

ITALIA

Anuncian de Palermo que la gran miseria que regna en las poblacions, continúa provocant una gran agitació en tot lo país.

Hi hagué grans manifestacions a Castoreale, Naro y Bronte, intentant lo saqueig de magatzems y tenint que intervindre la forsa pública.

A Sgurgola la multitud invadí las Casas Consistorials, destrossant los mobles y ficant foc als arxius. S' han enviat a dit punt forses d' exercit.

AUSTRIA

Telegrafian de Viena que assirtiren a la obertura del Parlament casi tots los diputats que 'l componen. Lo President d' edat, Mr. Zúrkan, pronunciá la allocució tradicional y després passá la Cambra a la elecció de mesa.

Mr. Fuohs, membre del partit popular católich, fou elegit president, essent lo resultat del escrutini saldat ab aplausos de la dreta mentres que la opinió protestava.

Mr. Schánser especialment se feu notar per son

destemplat llenguatge, puig dirigintse al president elegit li digué: «Lo puesto d' aquest bandido es lo presidi.»

Mr. Fuohs declaró que la resolució presa en la última sessió anomenada lley Falkeuban que tenia per objecte fer més rigurós lo reglament, no sería aplicada.

Després lo comte de Thun, president del Consell, exposá 'l programa del Govern acabant fent un oridament a la concórdia de tots los partits.

BULGARIA

Anuncian de Sofia que son molt tirants las relaciones entre Bulgaria y Turquía, senyalantse un recruihiment d' agitació en los comités macedonis.

Per altra part s' afirma que 'l osar y 'l emperador d' Austria insisteixen simultáneament tant a Yildiz Kiosk com prop lo prímpcep Ferrán pera que no 's turbi la pau.

Lo «Correo de la Balkane» anuncia varis fets que han produhit l' estat de perturbació actual, tals com lo procedir de la política de Uskub emitia 'ls búlgars y 'l moviment de tropas otomanes envers las fronteras de Rodopes y d' Andrinopolis, ó sia envers l' Est y 'l Sur del prímpcipat.

CRÓNICA

Lo cos de telégrafos d' Espanya presta un servey defectuós fins al últim extrém formant un notable contrast ab lo de teléfonos puig meates aquestos a pesar de las distancias van ab tota celeritat, un telégrama posat a Barcelona a las sis de la tarde d' ahir, fins a las horas no ha arribat encara a son destí, puig lo tren exprés arribat ahir a la nit sortint molt més tart que 'l telégrama feu inútil la noticia que 's transmetia.

Per lo vist, fa bé 'l ram de telégrafos en fer la competencia a la telefonía puig aquesta li dona trenta nou a acabar a quaranta.

La sessió de segona convocatoria que aquesta nit havia de celebrar l' Excm. Ajuntament, ab motiu de ser avuy dia festiu, tindrà lloch demá a las set del vespre.

Nostré distingit y particular amic D. Carles Casallá, jefe de telégrafos, nos prega fem públich que durant lo vinent trimestre que comprén los mesos Abril, Maig y Juny la tassa de telegramas internacionals se cobrarà ab un augment fixo del 34 per cent per la desprecia-ció del cambi.

Lo Diario del Comercio de Tarragona reproduheix en son número d' ahir en lloch preferent y en catalá mateix nostre article «Eleccions».

Pera 'l dia d' avuy la empresa del «Teatro Fortuny» nos anuncia dos escullidas funciones. Lo programa de las mateixas va en la secció d' espectacles del present número.

Es d' aplaudir l' interés ab que 's pren la Junta de senyoras de la Ermita del Roser y 'l Sr. Prior de la Iglesia parroquial de la Purissima Sanch en mantenir la devoció a la Verge dels Dolors quina imatge se venera en aquell temple.

Pera demá, a las quatre de la tarde hi ha anunciat un septenari dedicat a la mentada Verge, quina funció, segons nostras noticias resultarà molt lluhida. Felicitem a la Junta de senyoras y al senyor Prior per sa bona iniciativa.

Ha causat bastant mal efecte que la companyia Giovannini se despedeixi avuy de nostre públich.

Cap dels assiduos concurrents al Teatro Fortuny esperava una nova com aquesta y ab rehó, puig sent tan avuy lo diumenge no 's comprant com la empresa deixi corre las dos bonas entradas que li esperavan.

Hem rebut un atent B. L. M. del senyor President del «Centro de Lectura» invitantnos a la conferencia que demá a les noa de la nit donará en lo saló d' actes de la mateixa D. Pere M. Sancristofol sobre 'l tema «Associacions gremials» y a la vetlla literari-musical que hi tindrà lloch lo vinent diumenge.

Procurarém correspondre a la invitació.

En la Administració de Consums d' aquesta ciutat, se recandaren per diferents especies, en lo dia d' ahir, la capítat de 863'80 pessetas.

